List 15. **NOVICE** Tečaj XXXI.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 9. aprila 1873.

Obseg: Kako stojí s turško govejo kugo? — Iz cesarske postave zoper Turško govejo kugo od 29. junija leta 1868. — Kaj storiti, če se živina po porodu ne iztrebi, kakor bi moralo biti. — Kaj storiti, da omet na zidovji dobro drži. — Kako bivši minister dr. Schäffle pojasnuje politiko ministerstva Hohenwartovega. — Začetek nove dôbe (êre) v Avstriji. — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Kako stojí s Turško govejo kugo?

Da „Novice" več časa stavijo na čêlo svojemu listu poročila o goveji kugi in da jih bodo stavile tako dolgo, dokler ta pošast ne zgine popolnoma, bode opravičil vsakdo, kdor vé, da gré zdaj na tavžente in tavžente škode odvrniti deželam. Naj tedaj nadaljujemo svoja poročila.

1. *Iz Kranjskega.* Do danes, hvala Bogu, ni znano, da bi se bila še kje kuga pričela. Kar je bilo bolne živine ali sumljive, vsa je ubita; v Prašah se je je pobilo dvema gospodarjema 30 glav, crknilo jima jih je troje goved, — v Kranji se je pobilo enemu gospodarju 14, crknilo mu jih je dvoje, — na Klancu poleg Kranja se jih je pobilo 2, — v Smeledniku se je dvema gospodarjema pobilo 4 glav, — v Ratečah na Gorenskem je enemu gospodarju poginil en vol, pobilo se mu je 6 glav, — tedaj pobilo v vsem skupaj 56 glav, poginilo pa 6.

Gotovo je zdaj, da zadnjič imenovane Hrvaške buše, pripeljane po železnici iz Zagreba s spričalom zdravstvene komisije, da so iz zdravega kraja in popolnoma zdrave, pa tudi v Ljubljani ogledane in zdrave spoznane, so kugo zanesle na Kranjsko in odtod na Koroško, ki pa se je prikazala več dni pozneje kakor o 10 dnevih, kakor v postavi od 29. junija 1868. leta stojí, po kteri živina za zdravo veljá, če ne kaže 10 dni bolezni.

Iz sejma v Kranji se je onih 5 buš z več druge ondi kupljene živine 11. sušca po železnici Gorenski peljalo deloma do Kranjske gore, deloma do Trbiža, od tod pa na več krajev Kranjskega in Koroškega. Na postaji v Ratečah je neki gospodar svojega v Kranji kupljenega vola iz voza vzel, v hlev k svojim volom djal, 24. sušca pa je zbolel ta vol za kugo in 28. sušca poginil, tedaj čez 14 dni po nalezbi bolezni.

2. *Iz Koroškega.* Mesar iz Rajble je kupil buše, ki so se z drugo živino peljale in jo okužile, je po njih zatrosil kugo na Koroškem, kjer se je vnela, kolikor je dozdaj znano, na 4 kraje: v Rovte poleg Trbiža, v Rajble, v Radle in v Oberhütendorf poleg Pliberka v Belaškem okraji. Tudi ondi so brž vse pobili, kar je bilo bolnega in zdravega. Koroška dežela se je zaprla od Kranjske, pa tudi Kranjska od Koroške.

3. *Na Štajarskem* je še vse zdravo.

4. In tudi *na Primorskem.*

5. *Na Hrvaškem* pa, od kodar so nam poslali pošast, imajo še zmirom dosti kuge, kajti po poročilu c. kr. deželne komande od 31. sušca razsaja v Sluinskem, Otočanskem, Ogulinskem in Likanskem polku vojaške Granice. Dokler pa na Hrvaškem, v Slavoniji in Bosni ne zatarejo kuge, imamo na Slovenskem zmirom ogenj pri sosedu.

Zato je zaprtija meje sila potrebna in če le, kar se je nadjati, dobí deželna vlada Kranjska vojakov, kolikor jih je zahtevala, zaprla se bode Hrvaško-Kranjska meja tudi v Krškem okraji z vojaki.

Kar pa imamo kugo v deželi, zaprla je okužene kraje brž in vse kraje 3 milje okoli njih po postavi djala v kužni mejni okraj.

V te kužne mejne kraje spadajo:

v *kantonu Kranjskem:* vsi kraji Kranjskega kantona, samo občine Poljane, Trata, Javorje, Oslice, Sorica in Železniki ne, pa tudi od občine Selske spada le Dolenja vas in Zabrekovo v kužni okraj;

v *kantonu Kamniškem* se začne meja kužnega okraja pri Zapogah ter sega poleg meje Ljubljanskega okraja do Trzina, odtod čez Mengiš v Šmarico, Kamnik, Podgorje, Križ, Mlako in Zalog do meje Kranjskega okraja do Cerklja in tedaj obsega občine Vodice, Vranšice, Loko, Trzin, Mengiš, Homec, Šmarico, Kamnik, Podgorje, Križ, Mlako, Kapljo vas, Nazovič, Lahovič, Zalog, Moste in Suhadole,

v *kantonu Radoliškem:* občino Mošnje, Ovšiše, Kamnogorico, Kropo, Lancovo, Predtrg, Radolico s sledečimi vasmi: Brezje, Noše, Črnivec, Dobropolje, Globoko, Gorico, Mošnje, Vrbnje, Dvorsko vas, Otok gornji in spodnji, Ljubno, Posavec, Praproče, Leše, Palovče, Piračico, Dobravo gornjo, doljno in srednjo, Lipnico, Prezrenje, Brezovice, Češnico, Ovšiše, Polšico, Rovte, Mišače, Otoče, Podnart, Zaloše, Kamnogorico, Kropo, Brda, Lipnico gornjo in spodnjo, Lancovo, Mošnje, Vošče, Predtrg in Radolico, od občine Begnje in Lesce pa vasí Žapuže, Begunje, Zgoše in Novo vas.

Iz *kantona Ljubljanskega* spada v kužni mejni okraj okolica od meje Kranjskega kantona ob meji Loškega davkovskega okraja do sv. Katarine, potem čez Koseze in Ljubljano, odtod do Tomačevega, potem čez Dobravo do meje Kamniškega kantona in nazaj do meje Ljubljanskega kantona.

Vsi ti okraji so zapopadeni v kužni mejni okraj.

Kaj pa te okraje potem zadene, to ukazuje postava od 29. junija 1868. leta v §. 27., kterega smo v zadnjem listu „Novic" naznanili. Po tem ukazu se mora v vsakem kraji popis narediti vse goveje ži-

vine, ovac in kóz, da se zmirom vé, koliko živine je ondi, in ta popis mora gospodar v 48 urah izročiti županu (v tem popisu se popiše goveja živina po starosti, spolu, barvi); ko je živina popisana bila, se mora potem vsaka prememba tega popisa, če je kakošna krava teletila ali je gospodar kakošno živino kupil ali prodal, koj v 24 urah spet naznaniti županu, — če mu kako govedo, ovca ali koza zbolí, mora to brž naznaniti županu, župan pa okrajnemu glavarstvu; — vse cerknjeno govedo naj se pustí tam, kjer je poginilo, in vsaka dotika s to živino zabrani, dokler ne pride od gosposke komisija jo ogledat; — živinski sejmi so v teh krajih prepovedani, prepovedana je tudi kupčija z živino, klajo in steljo; le na posebno in dobro podprto prošnjo more gosposka kaj o tem dovoliti; pse in mačke je treba zapreti. Kdor prestopi kakošen ukaz, se ostro kaznuje, kakor ukazuje §. 35. te postave.

Ker smo pa nesrečno kugo dobili tudi na Kranjsko in ker se širi pošast še zmirom na Hrvaškem (kakor ravnokar zvemo, razen vojaške Granice) razsaja še v doljnem Piketu Grobničkega okraja v županiji Reški, pa se zatrosila tudi v Dugoselo in Sisek, potem tudi v Jelše poleg Karlovca, v Škaričevo okraja Krapinskega v Varaždinski županiji in v Bribir okraja Vinodolskega v Reški županiji (komitatu), zato je, ubraniti še večo nesrečo, c. k. deželna vlada Kranjska oklicala

darilo tistemu,

kdor zatoži koga, ki je prestopil tako postavo za kugo. Ta darila so — kakor §. 35 v današnjih „Novicah“ kaže — v 3 vrste razdeljene: ena darila segajo do 50 gold., druga do 20 gold. in še druga do 10 gold.

Naj tedaj drug na druzega gleda, da ne prestopi postave, in če jo prestopi, naj ga gré brž kantonski gosposki zatožit, da se odvrne nesreča po prestopku postave. Kdor je v tacih zadevah tožnik, je velik dobrotnik deželi ali še več deželam. Zato dobi darilo.

Iz cesarske postave zoper Turško govejo kugo

od 29. junija leta 1868.

(Konec.)

Posebne dolžnosti tistih, ki imajo opraviti z živino.

§. 17. Vsak čas naj se pazi na te-le previdnosti:

Mesarji ne smejo svoje klavne živine vkup z živino, ki jo redé za svojo potrebo, v enem hlevu imeti, niti na občinski pašnik goniti.

Čedniki ali govedarji ne smejo brez županovega dovoljenja novokupljene živine sprejemati v občinsko čedo ter imajo dolžnost, kedarkoli v čedi ktero živinče zbolí, to brez odloga naznaniti gospodarju in pa županu.

Krčmarji (oštirji) morajo v njih hleve prignano rogato živino, klajo pokladano jej in steljo (nastelj) in pa gnoj, ki je ostal po njej, odstranjati od svoje živine in skrbeti, da se teh reči ne dotakne.

Kedar se je kuge bati, v takem času sme deželno poglavarstvo mesarjem in živinskim trgovcem tudi prepovedati, da ne smejo stopiti v tuj hlev.

Kaj se naredí pred vsem drugim.

§. 19. Gosposka ali županstvo tistega kraja ima dolžnost, brž kakor izvé, da je živinče za boleznijo, ki gre sum, da je goveja kuga, kje zbolelo ali poginilo ali da se je kje očitno goveja kuga prikazala, začasno in predno pride komisija, ki jo politična gosposka zastran kuge pošlje:

1. ta prigodek po tistem kraji razglasiti ter opomniti stanovalce, kako zeló nalezljiva je goveja kuga in kako velike nevarnosti da lahko iz tega nastopijo;
2. napraviti, da se dotični hlev ali staje zapró;
3. prepovedati in ubraniti, da nobeno govedo, nobena ovca in koza iz kraja drugam ne pride;
4. ustaviti gonjenje živine na pašo.

Nadgledniki in strežniki.

§. 31. Da se izpelje, kar je narejeno zastran zaprtije in zavarovanja dežele pred kugo, naj se skrbí za dovoljno število nadglednikov in če je treba za vojaško pripomoč (asistencijo).

Povračilo za policijsko ubite živali.

§. 32. Ako se po predpisih vsled uradnega ukaza komisije za kugo postavljene kako govedo, kaka ovca ali koza ubije, dobí lastnik za pobito žival polno odškodbo ali povračilo po cenilu; toda znesek tega povračila se mora takrat, kedar je dopuščeno, žival v denar spraviti, znižati za celo čisto skupilo iz mesa in kože, ki ostane odbivši stroške za razkužbo, za prevožnjo in kar je drugega plačati bilo.

Ceni se živina po ceniteljih, namreč po dveh za to posebej v prisego vzetih zaupnih možéh in po možu, ki ga politična okrajna gosposka odbere; cenijo jo pa po vrednosti, ktero bi bila ne gledé na kugo imela ktera žival, če bi se ne bila pokončala, z ozirom na ceno, kakoršno imeva v tistem kraji z ozirom na to, čemu jo ima lastnik, koliko je stara, kako rejena itd. Kedar trije cenilci povedó vsak drugačen znesek, naj veljá srednji znesek za cenilo.

Če je gospodar ubite živine kako kriv, da se je goveja kuga zatrosila, ali če, kakor je bil dolžan, ni naznanil, da mu je živinče obolelo, izgubil je pravico do povračila.

Kdo plačuje stroške.

§. 33. Povračilo, ki ljudém gré za pobito živino (§. 32), potem stroški, ki se naberó in zaprtije mej med temi deželami in sosednjimi državami iz deželami Ogerske krone s pomočjo vojaštva (armade), iz naprave in vzdržbe živinskih kontumacij in kvarantin na meji cesarstva in iz zatiranja kuge sploh, opravljajo se iz državnega zaklada.

Stroške za čuvanje mej med eno in drugo teh dežel, kakor tudi stroške za zapiranje krajev z vojaki po notranjem ktere teh dežel, plačuje dotična kronovina.

Stroške za varovalne naredbe o posamnih krajih in za odvažanje in zagrebanje mrcin plačujejo občine, oziroma imetniki posamnih kmetij.

Gospodar plačuje stroške za razkružbo ali očiščevanje pristav in hlevov.

Kazni za prestopke te postave.

§. 34. Kedar je zažugano na prestopek te postave, da zapade (da se odvzame) živina ali pa surova živalska roba, naj zapade živina in roba tudi takrat, če se s prestopkom ravná po občni kazenski postavi.

Razen tega primerljeja naj se prestopki te postave ali ukazov za nje izvršitev izdanih, če taki pregreški ne spadajo pod občno kazensko postavo, pokoré z zaporom do 4 mesecev ali pa z globo (kaznijo v denarji) prestopnikovem imenji primerno do 500 gld., in to ne gledé na kazen, v ktero bi se prestopnik še obsodil zavoljo prestopka zoper državne dohodke.

Če se je komu po ti postavi blago odvzelo, naj se pri odmerjanji kazni na to ozir ima, kar je prav.

Globi do 500 gold. je zlasti podvržen župan ali kdor koli kakor županov namestnik, zamudí

podati dolžno naznanilo o sumljivi bolezni, ki se je kje prikazala, ali če v izkaznicah o zdravji ali o izviru blaga bodi-si tudi le iz malomarnosti kako neresnico izpričuje.

Z globo vred naj se o sodbi nalaga tudi povračilo škode, ako preiskovanje dovolj pomočkov za to na roko daje.

Kazni na imenji ali globe in pa čista skupila, odbivši prodajne stroške, iz zapadlih stvarí, tekó v državni zaklad.

Z uradniki, ki zanemarijo dolžnosti, naložene jim s predpisi o goveji kugi, naj se po celi ostrosti disciplinarnih postav ravná.

Nagrade ali plačila za ovadbe prestopkov.

§. 35. Deželno poglavarstvo sme postaviti nagrade (plačila) za naznanilo, da se je v kterem kraji, kjer je doslej še ni bilo, zares vnela goveja kuga, do petdeset goldinarjev, za naznanilo, da je kdo predpise o goveji kugi prestopivši govejo živino po prepovedanem, z zapadom blaga kaznjenem načinu kam prignal, do desetih goldinarjev za vsako zapadlo (odvzeto) živinče, zadnjič za naznanilo, da je kdo kako drugači te predpise v resnici prestopil, do dvajsetih goldinarjev.

Te nagrade se plačujejo iz državnega zaklada.

Kaj storiti, če se živina po porodu ne iztrebi, kakor bi moralo biti.

Iz Dolenskega je „Novicam“ došlo vprašanje: kaj početi, če se krava po teletu ne iztrebi v pravem času?

Stvar je res važna zato, ker sila veliko napák se godí po nevednosti gospodarjev, še več pa po neumnosti mojstrov-skazov. Naj tedaj to razložimo in razjasnimo.

Najraji se pri kravah primeri, da se ne iztrebijo o pravem času, in če se je to enkrat primerilo, se primeri rado večkrat. Pa pri kravah je ta zadržek tudi najmanj nevaren, da se iztreba le čez 10—14 dni ne zadrží, — če pa izostane 5 ali 6 tednov ali celó 3 do 4 mesece, pa začne potem živina očitno hirati, pride ob mleko, jesti se jej ne poljubi, mrzlica jo včasih strese in vročina skuha. Pri vsaki drugi živini je zadržanje iztrebe veliko poprej nevarno, ker gnjijenje iztrebe spridi krí, v ktero so srkalne žilice gnjilad pripeljale; začne se potem brž gnjilobna vročinska bolezen, živina hira in medlí; večkrat jo začne po zdraženih čutnicah tudi hud krč lomiti, ki pahne maternico ven in trut napravi.

Kako neki se odpravi zaostala iztreba?

Odpravlja se po različnosti vzrokov, ki jo zadržujejo. Vzroki zadržanja pa utegnejo biti: ali

1) če je povitica z maternico preveč zaraščena, kar se posebno pri gobah kravje povitice zgodí, ktere se rade premočno sprimejo z gobami telečnika;

2) če je krč zaprl maternično ustje, da iztreba, čeravno ločena, ne more ven;

3) če so zavolj slabosti živine popolnoma prenehali tisti porodni popadki, ki spravljajo iztrebo ven.

Kako tedaj pomagati?

Če se je zdravnik za gotovo prepričal, da druzega vzroka ni, kakor ta, da je povitica pri kobili ali da so gobe pri kravi in ovci preveč zaraščene z gobami maternice, se pomaga tako, da se z roko loči, kar je preveč skup zraščenega. V ta namen seže pomočnik s pooljeno roko in porezanimi nohtovi v maternico, in skuša priraščene povitične dela (gobe) rahlo in počasi ločiti, ne pa jih s silo trgati, da se ne poškoduje maternica. Ko zdravnik v maternici z eno roko ravná, vleče z drugo roko za popkovino, da se tako spravi iz starke. Pri kobili je treba povitico krog in krog ločiti od maternice; pri kravi in ovci se pa ločijo le povitične gobe od gob materničnih.

Je to opravljeno, naj se z maternično klištiro brizglja nekoliko mlačne vode v maternico, da se poplahne vse iz nje, kar je krví ali morebiti tudi gnjile sodrge v njej zaostalo.

Je iztreba ven, se bo maternica kmalu spet v svoj zdravi stan skrčila, živina se bo okrepčala, vesela postala in rada po piči segla.

Svariti pa moramo tu prav na ves glas, da tisto silovito in surovo trganje gob, kakor je navadno pri mojstrih-skazih, je večidel nepotrebno in vselej nevarno, ker se potem živina za vselej poškoduje. Taki neumneži pravijo: „živina je gobova“, mislé, da gobe so bolezen, zato se morajo potrgati. Al to ni res; gobe morajo biti na povitici vsake krave in ovce, ker ravno te gobice so, po kterih se tele ali jagnje v maternem telesu maternice drží; če bi teh gob ne bilo, bi starka mladiča v sebi obdržati ne mogla. Vsaka krava ali ovca mora tedaj gobova biti, natora jo je tako vstvarila, — in le samo to je včasih napčno, da se povitnične in maternične gobe premočno sprimejo in se tedaj ločiti morajo. Nikdar pa se ne smejo gobe maternice trgati, zakaj te mora maternica imeti, da se ž njimi sprimejo povitnične gobe, kedar krava ali ovca breja postane.*)

Če pa prehud krč zapira maternično ustje, da iztreba ne more ven, ali če so zavolj slabosti popadki jenjali, je po mnozih skušnjah najbolje potrjena peteršiljeva voda, ki se tako-le napravi: V 3 maslicih naj se dá kuhati za dobro pest peteršiljevih korenín z zeliščem vred; kuha naj se peteršilj pa tako dolgo, da so korenine tako mehke, da se zmečkati dajo; zmečkane korenine z vodo vred se zmešajo potem s 3 maslici tople ječmenove vode — in to se dá kravi na trikrat popiti. Dopoldne in popoldne napravljaj živini tako pijačo tako dolgo, dokler iztreba od živine ne gre, kar se pa večidel v 3 ali 5 dnéh zgodí. — To naj se vselej poskusi, ker je tolikrat dobro potrjeno bilo in celó brez vse nevarnosti.

Če bi se popadki pa celó ne dali iz novega obuditi, da bi pahnili iztrebo ven, ker je živina popolnoma oslabela, naj se jej dá včasih vina ali žganja z vodo pomešanega piti. V tacih okoliščinah sme zdravnik, pa le zdravnik, tudi štupo rženih rožičkov (Mutterkorn), poskusiti, kterih se pol lota z vrelo vodo popari, in ta poparina dvakrat na dan kravi ali kobili vžiti dá, dokler se ne obudijo popadki. Z rženimi rožički je pa treba varno ravnati zato, ker so strupeni.

Kaj storiti, da omet na zidovji dobro drží.

Priobčile ste drage „Novice“ v 13. listu t. l. vprašanje častitega g. župnika iz Rakitne, kaj bi mu bilo storiti, da bo omet na stolpu ondotne cerkve držal. Razglasite mojo dobro potrjeno skušnjo njemu v pripomoček in vsem, kteri so v enaki zadregi.

1. Rabiti je treba za to delo apno staro, že dalj časa vgašeno;
2. staremu apnu je treba primešati drobnega peska, ki ni čisto nič drobneji, kakor ajdovo zrno,

---

*) Zapomnite si gospodarji to, in iz hleva zapodite vsacega, ki hoče gobe trgati.

*

3. ravno pred ometavanjem pa vmivati stolp tako dolgo, in čediti ga najmanjšega drobca prahú tako dolgo, da voda do dna stolpa tako čista priteče, kakor je ona bila popolnoma čista, predno se je začela rabiti za vmivanje. Ta vmivanje hasne na dve strani; prahú ne bo, in on je poglavitni vzrok, da mavta ne drží, in tudi kamenene plošе bodo dobro namočene, in tudi to je treba, kajti mavta se dobro ne prime suhega kamna. — Cementa po mojih skušnjah treba ni; slab cement je slabeji od navadnega apna; dober cement je dober v vodi ali na vlažnem kraji, ne pa na solncu;
4. prvo leto naj se samo na debelo omeče stolp in potem pustí, da se osuší popolnoma; drugo leto ga še le olikati ali „spucati", ali pa tudi samo pobeliti.

Političnе stvarí.

Kako bivši minister dr. Schäffle pojasnuje politiko ministerstva Hohenwartovega.

(Konec.)

Naj temu popisu — piše bivši minister Schäffle — dodam še nektere opazke o razmerah političnih strank, ki se nahajajo v Avstriji in kterih prav poznati zunaj Avstrije ni lahko mogoče. Komur pa to ni jasno, ne more pravično soditi o težavah, s kterimi boriti se je moralo ministerstvo Hohenwartovo, pa tudi sprevideti ne more pravih vzrokov, ki so to ministerstvo spodkopali.

Velika pomota bila bi to, ako bi na Nemškem mislili, da nemška centralistična stranka zastopa nemško-avstrijski narod. Dandanes se v Cislajtaniji suče bojevanje strank okoli verskih, stanovskih in političnih nasprotnikov. Mnogo mnogo Nemško-avstrijskega naroda odločno nasprotuje centralistični ustavni stranki, drugi vsaj ne marajo za njo. (Dr. Schäffle popisuje potem bolj na drobno te stranke v nekterih deželah in potem nadaljuje svoj spis tako-le:)

Vsa moč ustavoverske stranke se naslanja na ustavno čudo volilne sisteme, ktera je manjšini pripomogla v to, da v državnem zboru sedaj gospoduje. Prav po razmeri davkov in številu ljudstva narejena volilna sistema bi tako je pri posvetovanji o direktnih volitvah nedavno rekel nek veljaven mož ustavne stranke — bi vničila gospodstvo te stranke; če bi pa volilna pravica razdelila se samo po številu ljudstva, kakoršna je v Nemškem cesarstvu, bi pa večina ustavne stranke se razbila na kose in to večidel tudi v Nemških deželah Avstrije. To vé ta stranka in zato pod imenom „direktnih volitev" ta stranka skuša še bolj nazaj potisniti večino Nemško-avstrijskega kmetiškega ljudstva in prednost dati denarnemu meščanstvu; zato se tej stranki kurji pot dela po koži, ako le sliši govoriti o volilni sistemi današnjega Nemškega cesarstva. Kar se zdaj po časnikih „volilna reforma" imenuje, to pri luči ogledano nič druzega ni kakor še veča skaza dosedanje stanovske volilne sisteme po skupinah (grupah), tako, da naravnost in še več mestnih denarnih mož pride v državni zbor brez deželnih zborov. Že današnji leta 1861. pod Schmerlingom osnovani zástop interesov (fidejkomisov, grajščakov, plačevalcev velikih davkov, mest in trgov, kupčijskih zbornic in kmetiških občin) nima para na celem svetu. Slovanski davkovski goldinar ima v nekterih deželah čuda manjšo volilno pravico kakor Nemški goldinar; veliko posestvo grajščin vživa veliko več pravic pri volitvah kakor kmetiško, in kmetiško ljudstvo je v primeri svojega števila in svojih davkov še za mestno obrtnijsko ljudstvo postavljeno. In taki „zástop interesov" ima tudi sedaj ne le ostati, marveč še le prav razširjen biti. Kaj ta ali uni od take prenaredbe pričakuje, to razkladati ni namen tega spisa; le to še rečem, da bi Avstriji utegnilo največ koristiti in morebiti prepir med različnimi strankami končati, ako bi se vpeljala v Nemškem cesarstvu sedaj obstoječa volilna sistema.

Po vsem tem sedaj vprašam: ali nisem prav imel, da se za neotesani vriš in dirndaj zoper mojo osebo in moje delovanje nisem brigal, zgodovini prepustivši sodbo o meni. Sedaj lahko prašam: ali bi bil služil resnici, ko bi bil denarno plemstvo imel za ljudstvo, njega mišljenje za vzor prave svobode, njegovo gospodstvo za „direktni zástop ljudstva?" — ko od prve temeljne državne postave (od oktoberske diplome) daleč odstranjeno decembersko ustavo bi bil slepoveren molil za nezmotljivo ustavno svetnico in za izraz Avstrijske državne ideje? Dalje pa moram še vprašati: ali se smem kesati, da ravnopravnost in enaka veljava vseh narodov in stanov bila je politika mojega živega prepričanja, brez ktere enakapravnosti Avstrija takraj in unkraj Litave ne pride do mirú. Vprašati smem, ali je bila dolžnost moja kot ministra Njegovega Veličanstva cesarja Avstrijskega, pripomoči, da bi parlamentarna manjšina peščice Nemške gospodovala množini druzih Nemcev in skor vseh nenemških narodov? Oskrunil bi bil s tem Nemško imé, še bolj pa Nemške interese in proglasil bi bil s tem večno pravilo pravice, naj ljudstva mirno skupaj živijo, za nestrpno z narodnimi interesi Nemčije. In postal bi bil tako izdavec svoje službene prisege in vladarja svojega.

Politiška drhal v svilnih klobucih — včeraj pohlevni kosmopolit, danes prevzetni grabež, zmirom pa nezmotljiva, zmirom nepotrpežljiva, zmirom razuzdana — razsoja stvarí nepremišljeno in na križ bije druge. In tako je ta drhal tudi mene po svojih „pisačih za groše" psovala brez znanja, kako reči stojé, brez prevdarka oséb. Ali se je môglo po vsem tem pričakovati, da bi se bil jaz kterikrat s kolovodji te „ljubeznjive stranke" v pričkanje na ulicah spustil?

Tako je pisal mož resnice in pravice, in tako do živega je segal onim kolovodjem in „pisačem za groše", da se celó nič niso spustile v ovržbo tega, kar jim je rekel, ampak da so le iznova ga ometali z gnjusnim blatom.

Vsak prijatelj Avstrije pa tem bolj čuti resnico, da ona ne pride do pomirjenja narodov svojih, dokler krmilo vlade ne pride v roke takim možém, kakor je pisatelj tukaj razložene knjižice.

Začetek nove dôbe (êre) v Avstriji.

Volilna reforma, kakor bralci naši beró na drugi strani, je potrjena, to je, deželni zbori ne bodo več pošiljali poslancev v državni zbor, ampak volili se bodo kar naravnost, to je, po direktnih volitvah.

S tem se prične nova, najnovejša, êra v cesarstvu našem.

Njegovo Veličanstvo je potrdilo volilno predrugačenje zato, ker zbornica poslancev in zbornica gospôska Dunajskega državnega zbora ste po večini sprejeli to postavo.

Da jo sprejme centralistična stranka v zbornici poslancev, o tem ni bilo dvomiti, kajti ona je prav

za prav roditeljica te reforme. Al ko bi jej ne bila pritrdila zbornica gosposka, ne bi bila postala postava.

Zgodovinsko imeniten je tedaj za Avstrijo 27. dan marcija, ko je zbornica gosposka odobrila sklep zbornice poslaniške. Zato naj zapišemo tudi mi v naš list imena gospodov v viši zbornici; v njihovih rokah je bil oni dan načrt osodepolne volilne reforme, kajti še velikrat bode vprihodnje na dnevnem redu ta reforma.

Za volilno reformo so glasovali:

Grof Althann, baron Apfaltrern, vitez Arneth, Ferd. grof Attems, Adolf knez Auersperg, Jožef grof Auersperg, Anton grof Auersperg, Vinc. Kristijan knez Auersperg, grof Belrupt, baron Burg, Otto grof Chotek, knez Clary, knez Colloredo, grof Consolati, grof Coudenhove, grof Dubsky, grof Enzenberg, Conte Fanfogna, dr. Felder, grof Fünfkirchen, mejni grof Fürstenberg, baron pl. Gablenz, grof Gleispach, grof Goess, Louis baron Haber, nadškof Hackmann, baron Härdtl, podmaršal baron Handel, grof Hardegg, grof Harrach, podmaršal grof Hartung, vitez Hasner, podmaršal vitez Hauslab, baron Hein, Ferdinand Heisler, prof. Höfler, baron Holzgethan, grof Hoyos, baron Hye, Moric pl. Kaiserfeld, knez Khevenhüller, knez Kinsky, Oktavian grof Kinsky, baron Krauss, Karol grof Kuefstein, grof Khuenburg, grof Ledebur-Wicheln, baron Lichtenfels, Karol knez Liechtenstein, Friderik knez Liechtenstein, Kaspar grof Lodron-Laterano, Konstantin grof Lodron-Laterano, Franc Mayr, baron Melnhof, grof Meran, grof Mercandin, podmaršal baron Mertens, vitez Miklosich, baron Mladota pl. Solopisk, grof Morzin, prof. Neumann, vitez Pipitz, baron Pratobevera, opat Avguštin Reslhuber, bar. Resti-Ferrari, baron Ritter-Zahony, baron Rizy, Kamilo knez Rohan, profesor Rokitansky, baron Romaszkan, grof Salm, Viljem Karol princ Schaumburg-Lippe, vitez Schmerling, vitez Schöller, knez Schönburg-Hartenstein, vitez Scrinzi, grško-katoliški nadškof Jožef Sembratowicz, Anton pl. Starck, knez Starhemberg, Gvido grof Thun-Hohenstein, Jožef Oswald grof Thun, grof Thurn, Hugo grof Traun, Oton grof Traun, knez Trauttmansdorff, vitez Tschabuschnigg, minister Unger, grof Vrints, Ernst grof Waldstein-Wartenberg, Jožef grof Waldstein-Wartenberg, grof Wickenburg, vitez Winterstein, Rudolf Evgen grof Wrbna mlajši in Rudolf Evgen grof Wrbna stareji.

Zoper to postavo so glasovali:

Grof Chorinsky, grof Clam-Gallas, knez Czartorysky, grof Giorgi, grof Herberstein, knez Jablonowski, grof Lankoronski, grof Mensdorff-Pouilly, knez Metternich, knez Paar, grof Rechberg, Janez Adolf knez Schwarzenberg, grof Sternberg in grof Trauttmansdorff.

Glasovat niso prišli:

Njih c. kr. visokosti svitli gospodje nadvojvodje: Karol Ludovik, Ludovik Viktor, Karol iz Toskane, Ludovik iz Toskane, Janez iz Toskane, Albrecht, Karol Ferdinand, Wilhelm, Jožef, Leopold, Ernst, Sigismund, Rainer, Heinrich. Potem: vitez Arndts, Alfred vojvod Beaufort-Spontin, vitez Benedek, Ferdinand grof Beust, Gustav grof Bloome, Anton grof Brandis, Georg grof Buquoy, Avgust grof Degenfeld, Jožef Dietl, Franc grof Falkenhayn, knezoškof Henrik Förster, Emil Egon knez Fürstenberg, Janez Egon mejni grof Fürstenberg, knezoškof Vincencij Gasser, nadškof Andrej Golmajer, Agenor grof Gołuhowski, Franc grof Haller pl. Hallerkeö, Edmund grof Hartig, Karol grof Haugwitz, bar. Hennet, Konstantin knez Hohenlohe-Schillingsfürst, baron John, vitez Karajan, Albrecht grof Kaunitz, Franc grof Kolowrat-Krakowsky, Kazimir grof Krasicki, Janez grof Larisch, Franc knez Liechtenstein, Janez knez Liechtenstein, Karol knez Lobkovic, nadškof Peter Maupas, baron Mecsery, Vladimir grof Mittrowsky, Franc grof Nadasdy, Jožef grof Nostic-Rienek, Franc Palacky, Alfons Serafin knez Porcia, Alfred Jožef grof Potocki, Anton grof Prokesch-Osten, kardinal-knezonadškof Jožef Otmar Rauscher, baron Reyer, knezoškof Benedikt Riccabona, Henrik knez Rosenberg, baron Rothschild, Avgust princ Sachsen-Coburg-Gotha, Hugo knez Salm, Leo knez Sapieha, Jožef grof Schaaffgotsche, Erwin grof Schönborn, kardinal-nadškof knez Friderik Schwarzenberg, Viljem Stanislaus grof Sieminski-Lewicki, Kazimir grof Starzenski, knezoškof Jakob Stepischnigg, nadškof Gregor Szymanovicz, Edvard grof Taaffe, knezo-nadškof Maksimilijan Jožef Tarnoczy, Leo grof Thun, Leopold grof Thun, Hugo knez Thurn in Taxis, baron Wassilko, Friderik grof Westphalen, knezoškof Jernej Widmer, knezoškof Valentin Wiery, nadškof vitez Wierzchlevski, Janez grof Wilczek, Alfred knez Windischgrätz, baron Wüllerstorf, knezoškof Janez Bapt. Zwerger.

Mnogovrstne novice.

* *Kako stojí ozimina na polji, trta in sadno drevje.* Poročila so različna. Na Angleškem prav nič niso zadovoljni z ozimino, pa tudi spomladansko setev je dež zeló begal. — Tudi na Francoskem tožijo, da je preveč dežja bilo. — V severni Nemčiji so z ozimino sploh zadovoljni, vzlasti veljá to od tistih krajev Pruskega, ki so v zahodu od Odre, ne pa od izhodnjih krajev, kjer še sneg krije polje. V Avstriji in na Ogerskem stojí ozimina izvrstno lepo, čeravno sèm ter tjè tožijo, da so miši škodo delale. Še posebno lep pridelek pa obeča gorčica in ni res, da bi jej bil ponočni mraz sušca meseca tako škodoval, kakor so gnali hrup po časnikih. Sadno drevje lepo žene, al bati se je, če vreme ostane suho, da bode, kakor lani, gosenic na milijone. Tudi trta obeta dobro letino; močno je v les pognala in dobro poganja. Setvi pomladanski dobro služi lepo vreme. — Po vsem tem se kaže dobra letina, — al od spomladi do žetve je še dolga dolga pot.

* V Peštanski „Reform" je nekdo preračunil, da vsaka beseda, ki jo govorijo poslanci v Ogerskem državnem zboru, 35 krajc. „koštá" (veljá se ne more tukaj reči). Nek drug Peštansk časnik dostavlja temu to le opazko: „To preračuniti, bilo je lepo delo; vendar bi „Reformi" dežela hvaležna bila, koliko koristi je vsaka v Ogerskem zboru govorjena beseda deželi donesla. Menda bi besede potem še draže bile.

* Na Štajarskem se ima 10 živinskih zdravnikov na deželne stroške z letno plačo 500 gold. postaviti. Za slovensko stran dežele pridejo 3 zdravniki: V Celje za Celjski, Vranski, Laški, Šmarski, Breški, Sevniški in Kozijanski okraj; v Konjice za Konjiški, Slovensko-Bistriški, Slov.-Graški, Marbeški, Šoštanjski in Mariborski okraj; v Ljutomer za Ljutomerski, Radgonski, Ormuški, Ptujski, Šentlenartski in Rogaški okraj.

* Med razstavo Dunajsko bode tudi na Dunaji Rusko gledališče; neki grof Markov, pravijo, bode podvzetnik.

Naši dopisi.

V Gorici 6. aprila. — Kdor dandanes nekterih reči ne izvé, živí lahko v sladki blaženosti, kajti po neznanih rečéh nikdo ne hrepení; to, česar ne vé, ne more ga niti žaliti, niti jeziti. Jez se sicer veliko ne brigam, da bi prav najnovejše in najpikantniše novice po mestu lovil, ali nekaterih reči in vtisov se ne morem ogniti, naj se jih še tako ogibljem. Kakor se zraku nihče umakniti ne more, tako tudi marsičemu druzemu ne. Tako

sem šel nedavno doli po Travniku; pred Paternolli-evo bukvarnico se ustavim in pogledam, ali je kaj novega razstavljenega. In kako se začudim, ko vidim po časnikih raztrobljeno Soča-kadriljo. Jez, uboga reva, sem doslé mislil, da je gosp. Blaške svoj najnovejši opus krstil po društvu „Soča“, a ne le, da imenu Soča ušesec manjka, pridejana je tudi avtentična prestava besede Soča, in ta se glasi — Isonzo. Očitno je tedaj, da Blaške-vi glasi so glasi od Soče (reke) in da svoje kompozicije po društ „Soča“ imenovati, ni mu nikdar na misel prišlo. Iznenadovanje je osoda človeška! — Rad bi Vam kaj sporočil o lepih produkcijah naših „močij“ v čitalnici, pa se bojim, da bi „Novicam“ potem očitali — „razdor“, kakor so jim ga zarad znane njih izjave v številki 13. t. l. Zato raji rečem, da pri nas vlada med „njimi“ in „nami“ lepa sloga; igramo vkup biljard, beremo vkup časnike — od „N. fr. Presse“ in leiborgana nekterih „naših“, Ljubljansk. „Tagblatta“ noter do „Noce della Verità“, znanega „jezuitovskega“ organa rimskega, in čez „zagrnjeni“ oder nosi narodni čuvaj pivo, — zraven biljarda edino, s čemer se postna resnoba moti. — Novemu društvu „Gorica“ je — slišim — že doberšno udov pristopilo, kolikor — se vé — jih „nekatoliška“ „verska“ podlaga ne straši. Kajti nek ultra-katolišk (?!) list se je spotikal nad besedo „verski“ namesti „katoliški“, — kakor da bi na Goriškem med Slovenci deset ver imeli. Sicer pa je „versko“ znabiti le nasprotje „brezverskega“. Meni se v pravilih novega društva najbolj dopade to, da hoče samo — ne le s postavnimi — ampak s „poštenimi“ sredstvi svoje namene dosezati. Poštenja v politiki nam res najbolj manjka. Zlorabljenje ubozih ljudí za sebične namene mora enkrat nehati. Je li to pošteno sredstvo na pr., da se kdo, ki še pšenice od krompirja ne loči, ki še ne vé, kaj je „brazda“, ali „razor“ ali „leha“ — izvoli za predsednika gospodarskega društva? To je ostuden humbug, to je poraba kmetijskih zadev za krivo-politične namene, to je zapeljevanje ljudí. — Ker že o kmetijskih rečéh govorim, naj povem, da smo letos skor za dobre 3 tedne sè spomladjo pred drugimi leti. Trte, na priliko, ki začnó navadno zeleneti prve dni maja ali konec aprila, mečejo že zdaj perje; ravno tako murve. Češnje itd. že odcvetajo. Solnce je pretekli teden pripekalo, kakor maja ali junija; danes je odjužno vreme in se napravlja k — že potrebnemu — dežju.

Iz Ilir. Bistrice 6. apr. (*Spomin na volilno reformo.*) Župan J. Fischer je ovadil kmetiškega fanta Jožefa Potepana iz sp. Žemna c. kr. okrajnemu glavarju g. Globočniku, da je podpise nabiral na peticijo zoper volilno reformo. 26. svečana je bil v Postojno poklican v zaslišanje, potem pa spet v Bistrico 26. sušca. 30. sušca je dobil razsodbo na 15 gold. globe ali 3 dni zapora. Fant ni hotel pritožbe vložiti in je zadovoljen s to kaznijo, ker mu je ljubo, da nekoliko trpí za narod. Drugi mi pa si mislimo, da so dandanes vendar čudni časi, ko stare postave (postavo o prošnjah) zakrivajo novi ukazi!

Iz Vipave. (*Vabilo.*) Čitalnica in Sokol napravita veliko „besedo“ 14. aprila s sledečim programom: 1. „Zvezna“, moški zbor. 2. Deklamacija. 3. „Nezvesti“, samospev. 4. „Vdova in vdovec“, vesela igra. 5. „Na hory“, moški zbor. 6. „Bog Vas sprimi!“ vesela igra. Vstopnina 20 kr., sedež 20 kr. Začetek ob pol 8. uri zvečer. K tej besedi vljudno vabi ude in neude

odbor.

Iz Mokronoške doline 3. aprila. — Pričeli so se razlegati glasi posameznih narodnjakov iz Šent Ruperta, iz Mirne in iz Mokronoga po raznih slovenskih časnikih, ki obžalujejo res žalostno stanje ondašnjih prebivalcev, kar se tiče narodnega zavestja. Pravijo namreč, da priprosti ljudje malo ali pa nič ne beró, nemčurski kričači pa požirajo debele cmoke iz Dunajske „Presse“ ali pa iz Ljubljanskega kljukca „Tagblata“, da po njih svoje poštene sotržane z nesramnimi psovkami titulirajo ter s tem javno spričujejo svoj „Freiheitssinn“ pa svojo „Bildung“. Narodni možje v Mokronoški okolici toraj živo čutijo, kako sila potrebno je, pričeti resno za domačo stvar delati. Treba je ljudstvo zdramiti, mu pokazati pot do omike in navdušiti ga za narodnost. Treba je res, al kdo bo začel? — Prečestita duhovščina, ki je že od nekdaj vneta za blagor ljudstva in narodno omiko, gotovo sprevidi to potrebo; zato se nadjamo, da ona stori prvi in važni korak, in „iz malega zrastlo bo veliko“. Pristopilo bode tudi mnogo neduhovnih narodnjakov v njih delalni krog. Krog Mokronoga je dokaj duhovnij: Trebelno, Sv. Trojica, Šentjanž, st. Rupert in Mirna; če bi se ti gospodje kedaj sešli in pogovorili med sabo, lahko bi kmalu kako narodno društvo zagledalo beli dan, — za ktero bi bil najpripravniši kraj Mokronog. Mokronog je skor v sredi imenovanih duhovnij, je trg, kjer ljudje iz druzih krajev mnogo občujejo, in od tod kakor iz središča bi se narodni življej okoli in okoli širil. Narodnega društva je silno potreba in kmalu, kmalu; če bi postava o direktnih volitvah — če tudi mislimo, da ne — vendar potrjena bila, bi Mokronog imel z Radečami voliti enega poslanca, ki bi bil gotovo — nemčur. Iz Mokronoga bi k volitvi šlo malo volilcev, a še ti bi bili večidel nemškutarji. V Mokronogu pa bode tudi treba voliti, če tudi ne še precej, nov občinski zastop, in gledati bi bilo treba, da se izvolijo boljši in — domači, narodni možje. Društvo toraj bi imelo dovelj dela. Zatoraj prečastita duhovščina in vsi ondotni narodnjaki! združite se pod geslom: „Vse za vero cara dom“!

Novomesto 6. aprila. — Za gotovo Vam morem poročati, da „Tagblattu“ in „Laibacherici“ prinese telegram poročilo, kako neznansko veselje se je obhajalo v tukajšnji kazini zarad volilne reforme. To je resnica, a tudi ni bilo druzega pričakovati pod vodstvom noč in dan za nemško „omiko“ nevtrudljivega c. k. sodniškega svétnika Leitmajerja. Al — Novomeška kazina ni Novomesto, kakor Ljubljanska kazina ni Ljubljana, to pač vé vsak. Če bode „Tagblattu“ se dalje poročalo, da pri popisanem vrisku so bili zastopani „vsi stanovi“, je tudi to res, vsaj „trije — pravi latinski pregovor — že naredijo zbor“. Da bi se pa tudi v našem mesticu od „vsacega stanú“ ne vjel vsaj eden, ki trobi v rog kazinski in ki potem „celi stan“ zastopa, kdo more to tajiti. In tako se namala na potrpežljivi papir kar brž veliki slon, v resnici pa je — mala miška! Tako, prosimo, da si v Ljubljani tolmačite oni „commers“ kazinski. Mi ne kalimo nikomur njegovega veselja; al to zahtevamo, da večine nas druzih kazinci ne stavijo med svojce!

Iz zgornje Šiške. — Našo Šiško je 4. dan t. m. zopet zadela nesreča hudega ognja, ki se je začel pri nekih perícah. Pogorelo je 8 gospodarjem okoli 21 poslopij. Zavarovani so, razen dveh, menda vsi drugi.

Iz Ljubljane. — Volilna reforma je potrjena. Volitve poslancev v državni zbor Dunajski se bodo tedaj vprihodnje kar naravnost brez deželnih zborov — kakor dozdaj — vršile. Direktne volitve so po takem postava in za postavo nam morajo veljati zdaj vsem, ki smo pred potrjenjem cesarjevim volilni reformi nasprotovali, če tudi nam ni po volji. To zahteva red v političnem življenji, kakor je presvitli cesar sam po pravilu konstitucijskem ravnal, da je potrdil to, kar ste ste sklenili dve postavni zbornici, čeravno mu ni ne-

znano bilo, da večina ljudstev zunaj državnega zbora nima srca do te reforme.

Kaj pa zdaj? — to je sila važno vprašanje. Ko bode po véliki noči sklenjen pričujoči državni zbor, ne bode tako kmalu novega državnega zbora, ker maja meseca se začne véika razstava in med to ne bode časa za zborovanje. Al ko bode potem sklican zbor, volilo se bo prvikrat po novem načinu. Zato bode nastalo prvo in glavno vprašanje: ali se bode naša, državopravna ali federalistična stranka udeležila direktnih volitev ali ne in z nevolitvijo demonstrovala proti njim? — Kolikor je nam znano, se bode federalistična stranka povsod udeležila volitev in ne kujala, da ne bi potem bili voljeni ljudje taki, za ktere ne mara večina ljudstva in ki po takem tudi ne morejo in ne smejo biti njegovi zastopniki. Ker nas je tedaj trdna volja voliti, bomo morali na volišče tako zedinjeni, krepki stopiti, da je zmaga naša, kajti od tega bode odvisno, ali dobí dvalistični centralizem stanovitno gospodstvo, ali pa da se stvar obrne na bolje. Sisteme se predrugačijo večkrat v vseh državah; kar je lani veljalo, ne velja danes več, in kar danes ni, utegne jutri biti, se ve, da vse na postavni poti. Pri nas v Avstriji smo imeli Gołuhovskovo sistemo, ki se je kmalu umaknila Schmerlingovi, ta pa čez 6 let decemberski. Zato bodo prihodnje volitve neizmerno važne za Avstrijo vso! Zato pa se jih bomo morali udeležiti z vso močjó, da bodo centralisti, ki danes razuzdano ukajo direktnim volitvam, videli, da ni pametno bilo, dneva hvaliti pred večerom. Presvitli cesar sam, kakor je časnik „Vaterl.“ pisal, je nedavno neki katoliški deputaciji, ki mu je tužno srce odkrila zarad direktnih volitvah, priporočal živo udeležbo pri volitvah.

Zato kličemo našim prijatlom, ki stojijo z nami pod isto starodavno zastavo „za vero, dom, cesarja“, začnite kar brž jutri delati in pripravljati naš narod že zdaj za prihodnje volitve. Tudi naši nasprotniki že delajo na vse kriplje. Podučite ljudstvo naše, da zdaj gré za volilni boj tak, kakoršnega še ni bilo. Napenjali bodo naši protivniki vse sile, da opravičijo zaupanje, ki so ga Dunajski ustavoverski centralisti že takrat va-nje stavili, ko so začeli kovati volilno reformo; vse poti bodo poskušali, da bi se jim vsedli naši ljudje na limanice in bi ne volili tako, kakor so dozdaj že tolikrat volili. Razložite jim neizmerni vpliv novega zbora na vse postavodajstvo o verskih, narodnih, administrativnih in druzih obzirih. Dela, žrtovanja, discipline je tedaj treba, da se že zdaj zagotovimo srečen izid volitev. Kjer je sila največa, ondi je pomoč najbliža! Pogled na sijajne volitve v deželni zbor preteklih let na Kranjskem nas navdajajo s polnim zaupanjem, da tudi vprihodnje bodo take. Mirnega srca tedaj „Novice“ svojim prijatlom izročijo že zdaj skrb za osodepolni volilni boj. Bog daj, da bi v nobenem okraji slovenskih dežel volilci ne prišli na volišče brez zavesti, da gre zdaj ne samo za zmago nemškega centralizma, marveč za popolno vničenje federalistične opozicije. Centralisti proglašajo direktne volitve za „novo solnce“ decemberske ustave, — kažimo jim po volitvah, da decembersko solnce — ne sije večno!

— (*Iz seje deželnega odbora 4. aprila.*) Dolgo trajne obravnave zarad naprave deželne sadje- in vinorejske šole na Slapu v Vipavi so dospele zdaj do tega, da je deželni odbor dotično pogodbo podpisal in c. k. deželni sodniji v potrjenje in vknjiženje izročil, kar je tem bolj nujno, ker bi po pismu gosp. ministra za poljedelstvo državna podpora 3000 gold. za napravo te šole za leto 1873. zapadla, ako bi do konca aprila t. l. omenjena pogodba ne bila vsestransko dognana. — Županstvu na Vrhniki in v Škofji Loki se je dovolilo pobiranje občinskih taks po predloženi tarifi. — Po naznanilu deželnega predsedstva je presvitli cesar potrdil sklepe Kranjskega deželnega zbora, da Ljubljansko mesto napravi loterijsko posojilo za $1\frac{1}{2}$ milijona goldinarjev na posodo, in da se za deželni zaklad in za stroške zemljiške odveze za leto 1873. pobira po 20 odstotkov priklade na direktne davke in po 10 odstotkov priklade na vžitnino od vina, vinskega in sadnega mošta in od mesa. — V zadevi naprave posebnih obrtnijskih in kmetijskih nadaljevalnih šol na Kranjskem je deželni odbor pritrdil nazorom deželnega šolskega sveta, da se naprava takih šol gledé na sedanje razmere naše dežele odloží na pozneji čas. — Nekterim odličnejim igralcem in igralkam dramatičnega društva se je prepustilo deželno gledališče za benefične predstave 4., 8., 11. in 18. dné maja.

— (*Iz odborove seje družbe kmetijske 6. dne t. m.*) Dr. Bleiweis poroča o delovanji družbinega odbora za razstavo Dunajsko in gledé na potrebo, da zdaj, ko je vse pripravljeno, kar ima na Dunaj iti, naj se izsred odbora voli en odbornik, ki odposlanje in razstavljanje kmetijskih stvarí na Dunaji v svoje roke vzame ter nasvetuje zato gosp. Šolmajerja; — odbor enoglasno pritrdi temu predlogu. — Potem gosp. Peter Kozler, ki je ravnokar iz Dunaja prišel, poroča o nekterih razstavnih razmerah. — Gosp. vitez Gutmansthal poroča o vinski šoli v Mariboru, ki jo je unidan ogledal; — odbor je poročilo na znanje vzel. — Gospod dr. Costa poroča o svojih pozvedbah na Dunaji zastran oblike častnega diploma za izvrstne sadje- in murborejce in druge pridne gospodarje; sklep o tej zadevi se je odložil za eno prihodnjih sej. — Pismo gosp. grofa Barbo-ta, da ga je volja na svojem posestvu tobak za poskušnjo saditi, se s priporočilom pošlje c. k. vodstvu tobačnih fabrik na Dunaj. — Gosp. Zelenov kolečko iz Senožeč se je izročil deželni razstavni komisiji. — Od c. k. ministerstva kmetijstva zaželeni zaznamek veh krajev na Kranjskem na posebnem zemljovidu, kjer so bili in kjer so zdaj subvencijski biki razpostavljeni, se izročí gosp. Brusu. — Gosp. Anton Pengal na Pšati dobí premijo 60 gold. za gnojišče, ako ga po ogledu potrdi odbornik gosp. Zevnik. — Za družbi poslano drevje se odbor zahvaljuje c. kr. deželni vladi Tržaški. — Gosp. odborniku P. Lasniku se zahvala izreče za trud, ki ga je imel z razpošiljanjem gozdnega semena. — Za ude družbe kmetijske so bili sprejeti: gosp. Ambrožič Tomaž, oskrbnik Kozlerjevega posestva v Ljubljani, gosp. M. Dragan, c. k. poštar in posestnik v Weisenfels-u, in pa gospodarji: Godec Jurij v Vnajnarjih, Hudovernik Jožef v Saspu, Preželj Matevž v Polji, Ravnik Miha v Boh. Bistrici, Šoklič Grega pri Savici, Stergar France v Gorjušah in Vrtovec Jožef v Podragi.

— Naš rojak gosp. Jožef Žvegel, sin kmetiških starišev v Gorjah na Gorenskem, avanzira hitro. V Carigrad je prišel za Avstrijskega general-konsula, povzdignjen je bil v viteški stan, zdaj na Dunaji je c. kr. dvorni in ministerski svetovalec v ministerstvu kupčijstva. Po njem se spolnujejo besede našega Koseskega iz prekrasne pesmi njegove „Kdo je mar?“ — — Rodovine je slovenski oratar!“

— (*Banka „Slovenija“*) je — kakor „Slov. Gospodar“ poroča — ob koncu letošnjega prvega četrtletja izdala že 4289 polic ali zagotovil proti ognju. Prejela je v gotovini in menjicah 162.544 gld., od kterih se je za pozavarovanje pri drugih društvih in za storno prepisalo 41.514 gold., tako da ostane v lastni račun banki nad 120.000 gold. Oddanih je delnic 3527, od kterih le samo 169 še čisto vplačanih ni. V seji gospodarskega

sveta dne 30. marcija t. l. se je obrok za doplačanje postavil na četrt leta, to je, do konca junija t. l. Zavarovanje proti toči se je — odložilo; v oddelku dosmrtnega zavarovanja in kar še va-nj spada, je tudi že lepo število oglasov.

— Gospoda dr. Kulavica, vodjo višega bogoslovskega semenišča na Dunaji, je te dni neka Ljubljanska govorica za prihodnjega knezoškofa Kranjskega naredila. Dozdaj imenovanje prečastitega gospoda še nikakor ni gotovo; radi bi pa vendar zvedeli, kje tičí tista Ljubljanska fabrika, ki nam je dozdaj že 4 škofe vstvarila.

— („*Brenceljna*") zadnji, to je, 3. in 4. list skoro na vsaki strani kaže, da mu „Žabjek" nikakor ni podvezal humoristične žile njegove. Da je Kostanjeviškega gosp. Podboja podoba izvrstno naslikana, to je zasluga podobarja; al da ga župan, ki ga nikoli ni videl, kar brž spozná, to je pikantna iznajdba „Brenceljnova", kakor je pikantno še marsikaj druzega v tem listu, kar sicer ni s podobami ilustrirano, a prav po natori posneto.

— (*Šest in dvajseta predstava dram. društva*) v deželnem gledališči bode velikonočni pondeljek 14. dne t. m., in sicer se bode igrala znana dobra igra v 2 dejanjih „Peska v oči" po francoskem poslovenil V. Mandelc in ponavljala se bo priljubljena opereta „Izbujeni lev". Ker je ves čisti dohodek te predstave namenjen blagotvornemu namenu, namreč za nagrobna spominka umrlih slovenskih pisateljev Valentina Mandelca in Šimona Jenkota, se je nadejati, da bode gledališče ta večer prav dobro obiskano, ter da bode omenjenemu namenu došel izdaten denarni donesek.

— (*Poslano.*) „Novice" so v zadnjem listu pravično pretresle list „Laib. Schulzeitung-e", al prezrle so le dve reči. V „kronanem" spisku Simatovem („kronal" ga je nek judovsk Dunajsk časnik, kteremu za „podlistek" je g. Sima članek o „Mädchenerziehung" za nekoliko grošičev" spisal) zametuje on nunske šole popolnoma, češ, „da v takih dekliških šolah se izrejajo le „pokorne tercijalke", a ne koristni udje človeštva!" Ako si upa človek, ki je nedavno dober kos kruha v naši deželi dobil, tako gnjusno čenčati o nunskih šolah, ki so po velikoletnih skušnjah spoznana velika dobrota naši deželi, je to pač znamenje, kamo bomo še zabredli z našimi šolami, ako glasi tacih pedagogov obveljajo! — Druga reč v onem listu pa, ktero naj tudi svet izvé, je ta, da v zboru privržencev „Schulzeitung-e" 18. sušca je Kneschaurek (Bog vedi, od kod je ta mojster) trdil, da bi na kmetih otroci že s 6. letom morali v šolo hoditi, in „Uebungslehrer" g. Wisiak mu je pritrdil! — Ali bi ne bilo bolje, da bi tacega učitelja posadili še le na klop učencev, ne pa na stol učiteljski, ki še do tega spoznanja ni prišel, da mora telo otročje se pred vsem nekoliko utrditi, da duh brez škode za zdravje postane sposoben za sprejemanje naukov. No, o tacih nemških „Vereinsabendih" utegne še kedaj to obveljati, da mlade matere na kmetih s svojimi dojenčki hodijo v šolo, dojenec se bo učil abcede, matere pa ob enem gospodinjstva. „O heller Narrenthurm!" — bi vskliknil Pater Abraham, da bi še živel.

— (*Še enkrat!*) Kdor želí semena sviloprejk od družbe kmetijske, naj se podviza, kajti zadnji čas je, spomlad je tukaj.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — 4. dne t. m. je ministerstva predsednik knez Auersperg obema zbornicama državnega zbora naznanil, da je Njegovo Veličanstvo potrdilo postavo za direktne volitve. Obe zbornici ste s živahno radostjo sprejele poročilo ministrovo. In na vse strani je telegraf kar brž nesel to novico. Dunajski centralistični časniki in za njimi časniki te baže druzih dežel pa so koj začeli razkladati svoje skrivne misli. „Deutsche Zeitg." pravi, „da volilna reforma je le prvi korak, druzega pride še več". Dunajski „Tagblatt" pa kliče svojim privržencem: „Po zmagi na boj!" Volilna reforma je zdaj le še na papirji; boja bo treba, da bode zaželeni sad njen naš!" — „Tagespresse" svojim ustavovercem kaže, da bi neumno bilo misliti, da z volilno reformo je nastopil čas počitka; vrisk veselja je jalov, ako ne stopimo na delo! — In tako jo gode vsak po svoje. — Kaj vse pa nameravajo Dunajski centralisti vprihodnje, to odkrivajo Pruski časniki. Vratislavski „Normal-Zeitung-i" se iz Berolina piše: „Nedavno je odločno nemško misleča stranka iz Dunaja željo razodela levici državnega zbora v Berolin, ž njo stopiti v ožjo zvezo. Dunajski prijatelji naši povdarjajo potrebo, da si je treba že zdaj ob Donavi in Spree-i razjasniti stališče, ako se utegne v Avstriji danes ali jutri kaj primeriti. Al to ponudbo so v Berolinu za zdaj še odbili." — No! to so dosti jasno zaznamovani „die Magnetberge" in „Bleisohlen" — Dunajski in Graški!

— Delegaciji ste v sredo začele svoje zborovanje; Poljaci so prišli. Podoba je, da obravnave bodo letos gladko tekle; minister vojaštva ne zahteva izvanrednih stroškov, in ustavoverci, ki so mu lani nagajali, da so ga morali federalisti rešiti, bodo letos mirovali, srečni o volilni reformi.

— Državni zbor ima počitnice čez praznike, in se po praznikih konča 21. dne t. m.

— 21. dne t. m. bo slovesna poroka svitle nadvojvodinje Gizele, prve hčeri cesarjeve, s princem Leopoldom Bavarskim.

Česko. Iz Prage. — Dr. Bielsky, voljen za župana — ni potrjen zato, ker ministerstvo noče deklaranta. Kaj pa je dr. Bielsky, z dušo in telesom Avstrijan, leta 1866. nasproti Prusom storil za Česko in Avstrijo, to je v zlate bukve Avstrijske zgodovine zapisano, presvitli cesar sam ga je poslavil za lojalno vedenje v nevarnem času.

— Dr. Gregr je proti poroštvu 5000 gold. začasno iz zapora izpuščen, ker 5 njegovih otrók mu je hudo zbolelo, dva že umrla.

Srbija. Iz Beligrada. 7. dne so pokopali ministerstva predsednika generala Blaznavaca, ki je za snetom v grlu umrl. Neizmerne so zasluge njegove za Srbijo; kako ljubljen in spoštovan je bil, kazal je pogreb: Beligrad ni še videl tacega sprevoda.

Listnica vredništva. Gosp. H. Ž: Ker so „Novice" že v listu 12. pod naslovom „cepilna smôla" prinesle isti poduk, zato smo morali odložiti Vaš članek.

Žitna cena

v Ljubljani 29. marcija 1873.

Vagán (Metzen) v novem denarji: pšenice domače 6 fl. 60. — banaške 7 fl. 10. — turšice 3 fl. 60. — soršice 4 fl. 20. — rži 4 fl. 10. — ječmena 2 fl. 90. — prosa 3 fl. —. — ajde 3 fl. 40. — ovsa 1 fl. 80. — Krompir 1 fl. 90.

Kursi na Dunaji 8. aprila.

5% metaliki 70 fl. 32 kr.	Ažijo srebra 107 fl. 65 kr.
Narodno posojilo 72 fl. 60 kr.	Napoleondori 8 fl. 71 kr.

Odgovorni vrednik: Alojzi Majer. — Založnik: Jožef Blaznikovi dedici Ljubljani.